

ԿՐՕՆԵԿԵՆՔ ՊԵՏՄԵԿԵՆՔ, ԲԵՆԵՍԻՐԵԿԵՆՔ, ԵՒ ԲԵՐՈՅԵԿԵՆՔ.

ԹԻՒ Դ. — ՀՐԶԱՆ Ե.

1872

ՏԱՐԻ Դ. — ԵՊՐԻԼ 30

Կ Ր Օ Ն Ա Կ Ա Ն

ԴԱՍԱՍԱՑՈՒԹԻՒՆ ԿՐՕՆԻ.

(Շարունակութիւն և վերջ):

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՆՁԻ ՈՒՍՈՒՄԸ.

Գ. Սորան յաջորդող երրորդ շրջանը չորրորդի հետ միասին, որ սահմանուած է վերջին երկու տարիների համար, յատկապէս գործ ունին Կարո-աճառչի ուսման հետ: Արորորդ շրջանում աւանդվում են Սո-բէ Գրեյ Կարո-աճառչը, իսկ չորրորդումը ուսուցանում են նոյն իսկ Աստուածաշունչը իւր վերայ: Ուր որ արգել-ւած է Սուրբ Գրքից քաղուած առնելը, այն տեղ ուսուցիչը նշանակում է աշակերտաց համար Աստուածաշունչի աւելի դիւրին հատուածներ, այս ինքն ինքն է առնում այն՝ ինչ որ պէտք է առնէր քաղ-ւածոյների հեղինակը: Աստուածաշունչի ուսման այս կերպով ուսուցանելու յատկութիւնը կերպարանք է առնում անցեալ

շրջանների համեմատութիւնից. աշակերտին աստիճան առ աստիճան տանելով դէպ ի Աստուածաշունչի պատմութեանց հասկացողութիւնը, մշակելով այդ պատմութիւնները իւրեանց փոխադարձ կապակցութիւնների և նոյն իսկ աշակերտի կեանքի մէջ:

Այս նպատակի համար՝ Աստուածաշունչի պատմութիւնը շարունակվում է մի աւելի բնդարձակ չափով, այնպէս որ նորա զանազան պատմութիւնները միաւորուած լինում են Յիսուսի յայտնութեան ճշմարտութեան. դուրս է երևում ինչպէս Կտակարանի մէջ կրօնի սկզբնական բողբոջը և նորա գերազանցութիւնը հեթանոսութեան յառաջ. կենդանի նկարներով պատկերանում է մարդկութեան բարոյական անկումը, որի վերականգնելուն կարեւոր եղաւ Յիսուսի շնորհատու Յայտնութիւնը և Նորա սուրբ արիւնը, ինչպէս նոքա յայտնի դուրս երևեցան քրիստոնէից կեանքի մէջ: Այսպիսի եղանա-

կաւ Աստուածաշնչի պատմութիւնը եկեղեցական պատմութեան կարգն անցնելով յարաբերութիւն է ստանում և աշխարհային պատմութեան հետ : Վարձեալ համեմատութիւն է անվում բոլոր պատմական անձանց մէջ, և երեխաների հոգւոյ դրութիւնը լուսաւորվում և ուղղութիւն է ստանում : Արօնական և բարոյական ծնարարութիւնների եզրակացութիւնը, որ քաղվում է օրինակներից՝ լինում է մի պատրաստութիւն շուտով սկսանելի հաւատոյ ուսման : Վարձեալ շարունակվում և աւելի բարձրաստիճանի է հասնում անցքերը ընդհանուր հայեացքի տակ առնելը, և չէ ընդհատվում Սուրբ Պօլսի քերից օրինակների յառաջբերութիւնը :

Բ. Աստուածաշնչի քաղուածները չափաւոր է սահմանափակվին միմիայն պատմական նիւթով, այլ պէտք է ուղղուած լինին դէպ ի այն ծնարարութիւնքը, որոնց վերայ հիմնվում է պատմութիւնը : Այս առաւելապէս վերաբերում է Նոր Ատակարանին — Փրկչի խօսքերին և առակներին : Ոոգանից փոքր ի շատէ՛ դիւրինները ընդունվում են այս շրջանի մէջ և բացատրվում : Ոոգա խորին իմաստը պէտք է թողնել երեխաների ապագայ հասակի համար, բայց աշակերտի ուղղակի պարտքն է իմանալ թէ՛ ի՞նչ է թողվում իւր համար ապագայում ուսանելու, և թէ՛ եթէ կարելի է ինքն ըստ ինքեան մտաբերել նորանց ժամանակին : Վրիստոսի առակներից ի հարկէ շատ սակաւները պէտք է թողվին այժմ նոցա դժուարութեան համար, բայց Փրկչի խօսքերից էլ շատերը, մանաւանդ նրանք՝ որոնք վերաբերվում են Աստուծոյ արքայութեան նմանութիւն-

ներին, որովհետեւ այն խօսքերը կարգաւորին միայն Յուդայի թագաւորութեան կործանումը պատմելու ժամանակը :

Գ. Եւ այսպէս երրորդ շրջանի նիւթերը շատ և շատ առատ են, բայց նոցա մշակումը դժուարին է : Աշակերտները արդէն գտնվում են այն հասակի մէջ, երբ աշխարհը իւր հրապուրանքներով զօրեղապէս ներգործում է նոցա վերայ, ուստի և նոքա արդէն ոչ այնքան հնազանդութեամբ հաւատում և հետեւում են իւրեանց ուսուցչի խօսքին, նորա ազդեցութիւնը շատ և շատ թուլանում է կողմնակի ազդեցութիւններով : Ահա այս տեղ նշանաւոր է պահանքը նոցա մէջ բարի սերմերը, որպէս զի նոքա մինչև իւրեանց արմատաւորելը չչորանային արեգակնային խորշակից, կամ թէ՛ որ չեղդուէին նոքա վատթար բոյսերով : այս նպատակին կարելի չէ հասնել ստիպելով, որ նա որքան կարելի է շատ անդիր անէ : Թէև ապագայ հասակում նրան ախորժելի կլինի կրել իւր հասկացողութեան մէջ Աստուածաշնչի ասացուածներ և երգերի գանձը, սակայն փոքր՝ բայց յաճախ գործադրուած գանձը աւելի թանկագին է քան թէ մեծը և անգործադրելին : Աւսուցիչը իւր բոլոր ջանք ի գործ պէտք է դնէ նորա համար, որ արմատացնէ տշակերտի հոգւոյ մէջ այնպիսի բարձր համարումն Արքայան գրուածոց և կրօնի մասին, որ նա կուսանի ակամայ, կամ հասարակեալ կարգը պահպանելու մտքով : Ինչ տեղ արգելուած է Աստուածաշնչի տպեալ հաւաքածունների գործադրութիւնը, այն տեղ յատկապէս ուսուցչին հարկաւոր է առանձին կարողութիւն ընտրել Աստուածաշնչից հատ-

ւածներ ընթերցանութեան համար և կապ հաստատել նոցա մէջ: Առանց այսպիսի ընտրութիւն առնելու Աստուածաշնչի ընթերցման համար՝ հարկաւոր կրլինէր բաւական շատ ժամանակ. կարելի չէր լինիլ բովանդակութիւնների խառնուածքի ներմուծանել մի որպիսի և իցէ մանկավարժական կարգ, և կանհետանար նոյն իսկ զրաւողականութիւնը. այս պատճառաւ շատ հարկաւոր է կարողանալ հաւաքել ընթերցանութեան համար նրանցից աւելի հետաքրքրականը՝ աւելի խրատականը և ամենահասկանալին, և ապա ի բաց թողուածները լրացուցանել համառօտ և պարզ բառերով. նոյնպէս և զանց առնել նոցա ըստ բովանդակութեան և ըստ տեսակին նկատելի բոլորանյարմարութիւնները. ինչ որ ամեն հանգամանքներում անպատշաճ են ընթերցանութեան՝ պէտք է անցնել համառօտապէս: Այսպիսի եղանակաւ կարող կլինիս ծանօթացնել երիտասարդներին ամբողջ սրբազան պատմութեան հետ:

Մի քանի ուսուցիչներ աշխատում են Աստուածաշնչի այս կամ այն պարզ պատմութիւնների, առաւելապէս Ռիստոնէական Ալարդապետութեան հրահանգների ցամաքութիւնը մեղմացնել իւրեանց կողմանէ աշխարհական պատմութիւններով, մանաւանդ թէ խրատական բովանդակութիւններով. կան այնպէս ամբողջ ժողովածուներ քրիստոնէական պատմութիւնների ասուածների. մենք յարգում ենք այս տեղ բարի դիտաւորութիւնը, և չենք ասում, որ պէտք է մերժել այդպիսի զբոսները. սակայն առ հասարակ սխալ եմք համարում այդ հնարքը. Աստուածաշնչի

պատմութիւնների հետ այդպիսի պատմութիւններ յաւելացնելը նուազեցնում է առաջինների յարդը, որոնք յայտնի են իւրեանց անարուեստ բնականութիւնովը, մինչդեռ ինչպէս նոքա իւրեանց վիպասանութեամբ ներկայացրած անցքերումը՝ նմանապէս սոքա ևս զրաւում են ընթերցողի երեւակայութիւնը: Արօնական երկար պատմութիւնները համարեա՞ միշտ ձանձրութիւն են պատճառում, և երբեմն ևս ընդհակառակն զարթուցանում են մոլեռանդութիւն: Աւերոյիշեալ հաւաքածոյ պատմութիւնների մի պակասութիւնը ևս նոցա չափազանց խստութիւնն է. մի նկարագրութիւնը մոռացնելով միւսին, նոցանից ոչ մինը չէ տպաւորվում երեխայի հոգւոյ մէջ ամրապէս: Բայց սաստիկ յանդիմանութեան են արժանի այն աշխարհական պատմութիւնները իւրեանց ստուգութեան վերաբերութեամբ. հագել թէ ինքը հեղինակը կարողանայ երաշխաւորել զոնէ նոցանից մի քանիսի ճշմարտութեան համար. ի հարկէ այս ստուգութիւնը մենք չենք էլ պահանջում բանաստեղծական զրուածներից. ճշմարիտն ասել, այդպիսի պատմութեանները միւս բոլորից պիտանացու են: Այլ թէ առաջարկում են մեզ ներկայ ժամանակումս պատահած մի սքանչելի անցից պատմութիւն առանց ստոյգ և արժանահաւատ ապացուցի, մենք պէտք է հարցնենք, թէ ի՞նչպէս կարելի է համեմատել առաքելական հրամանի հետ: «Մի ընդիւր, ամենայն հոգւոյ մի՛ հաւատայք, այլ փորձեցէք զհոգիս, թէ յԱստուծոյ իցեն », (Ա. Էփ. Գ. 1). ինչ որ պատմում են քարոզիչները իւրեանց տրպագրեալ քարոզների մէջ, այն չէ կարելի

ընդունել իբրեւ զուտ ճշմարտութիւն, և հաւասարել Աստուածաշնչի պատմութիւնների: Այդպիսի պատմութիւններից շատերը յայտնի է, որ ծագում են ինքնասիրութիւնից: Այդպիսի պատմութիւնների ընտրողութիւնը պէտք է լինի ըզգուշութեամբ և ըստ ճաշակի, որովհետեւ դասատուութեան մէջ անվայել են անտեղի դատարկաբանութիւնները մանաւանդ կրօնականի մէջ:

Դ. Իսկ Աստուածաշնչում կարգացած տեղերի քաջաբերութեան համար պէտք է ասել, որ ինչպէս ամենազգոյշ կերպով հատուածների ընտրութեան ժամանակը չէր կարելի ի բաց թողնել և դժուարահասկանալիները, նոյնպէս և այստեղ պէտք է պահպանուի, և այն մեծ ճշդութեամբ, մեկնութեան սովորական կանոնները՝ ամենից յառաջ պէտք է կարգալ ուղիղ ձայնահարութեամբ, որովհետեւ սա զգալի ազդեցութիւն ունի մտքի վերայ: Հատանգամ այս յարաբերութեամբ ուսուցչի կողմից ցոյց տուած մի փոքրիկ ուղղութիւնը աւելի օգտաւէտ է քան թէ անտեղի երկարաբանութիւնը, որը առհասարակ մեկնութեան անտանելի պակասութիւնն է. գլխաւոր դործը պէտք է լինի բնագրի անընդմիջաբար տպաւորութիւնը աշակերտի հոգեւոյ մէջ. բայց այս իսկ անհետա՛նում է թարգմանութեան ժամանակ ումանց մեկնաբանների անտեղի երկարաբանութիւնը, որը ուրիշ օգուտ չունի բացի բացատրելի նիւթոց զօրեղ և գեղեցիկ միտքերը խանդարելուց անհասկանալի խօսքերով. իսկ ամենից աւելի վատը է քարոզչական վարմունքը դէպ ի այն աշակերտները, որոնք տակաւին չեն զարգա-

ցած մտաւորապէս: Մեկնութեան դասատուական եղանակների անյարմարութիւնները բաց ի բնագիրը անհասկանալի կացուցանելուց՝ աշակերտներին ևս հասուցանում են մինչ ի յետին բթամբտութիւնն, որպէս զի Աստուածաշնչի մեկնութիւնները չձանձրացնեն երեխային, հարկաւոր է յաճախ փոխակերպել նոցա պատմողական եղանակը և ձեռք ըստ յարմարութեան: Առհասարակ պէտք է կրօնի դասատուութեան ժամանակը նայել ձանձրութեան վերայ իբրեւ մի մեծագոյն թըշնամոյ վրայ. հետաքրքրութիւնը աշակերտաց մէջ պահպանելու համար պիտոյ է ուսուցիչը կարողանայ ամեն մի վերացական տեղեկութիւն ներկայացնել տեսառապէս, և այս պատճառաւ հասարակաց հասկացողութեան համար գործ դնէ ամենայնարմարը և ամենազնիւը այն օրինակներից, որոնք կարող են յառաջ բերուիլ: Աւելի խրատական են նոյն իսկ Աստուածաշնչի օրինակները. նոքա ազնիւ են, նոքա բղետում են սուրբ աղբիւրից և համապատասխանում են բացազդելի նիւթոյն, և զօրեղ կերպով գրգռում են աշակերտին միջամուխ լինել սբազան պատմութեանց մէջ: Արպէս զի ուսուցիչը կարողանայ բացատրել համառօտ և ճիշդ, պիտոյ է ի հարկէ՝ նա ինքը նախ հասկանայ բնագրի լիակատար միտքը. ով հմուտ չէ սորա մէջ, նա կուտակում է միմեանց վերայ շատ բառեր, և անհետ յաւելուածներով միայն մթնացնում է բնագրի պարզութիւնը: Այլ ո՞րչափ այսպիսի անպատրաստ և անխորհուրդ երկարաբանութիւններ պատահում է մեզ լսել ոչ միայն ուսումնարաններում, այլ և եկեղեցւոյ մէջ

անդամ. եթէ որ այսպիսի մարդիքը համեստութիւնից զոնէ ստիպեալ զսպէին իւրեանց լեզուն այսպիսի անպատրաստ խօսելուց, մի՞ որ անյայտ կմնար իւրեանց տկարութիւնը, և միւս՝ որ չէին շփոթել և ուրիշներին ևս: Այն բնագիրը, որը չես հասկանում, կարելի է նորա բացատրութիւնը թողնել. բայց նորան խանգարելուց չլինի ի՞նչպէս պէտք է ուղղես գործը. հարկաւոր է կարգաւորել մի քանի աստիճաններ և նրանցով տանել աշակերտներին մինչ ի կատարեալ հասկացողութիւնը գրուածքի: Ինչ որ այսօր նոցա համար դժուար է թվում, այն պահիւր վաղուան համար:

Վերասացեալները ըստ մեծի մասին վերաբերում է Պարսկաւան, Աշխարհագրաւան և Հնախօսական նկատողութիւններին, որոնցով մեր ուսումնականները կամենալով պարծել, ընդհակառակն շատ անգամ ցուցանում են իւրեանց մանկավարժութեան անընդունակութիւնը: Այս օրինակ մեկնութիւնները չեն ներգործում առհասարակ բնագրի ներքին մտքի վերայ, այլ ընդհակառակն յետ են քաշվում ունկրողների ուշադրութիւնը գլխաւոր գործից: Պարել է հետաքրքիր երեսայի այս մտքին առաջարկած հարցմունքներին պատասխանել, այնպէս ևս կարելի է կրկնութեան կամ կարգացած անցածների քաղուածքի ժամանակ՝ նրան մասնաւոր տեղեկութիւն տալու համար նոյն օրինակ նկատողութիւններ անել: Բայց եթէ խորամուխ չինք բնագրի իսկական մտքին՝ անտեղի են այսպիսի կողմնակի նկատմունքները: Օ. օ. ո՞ր է զանվում (Ուրհա*) աշխարհը,

Մեռեալ ծովը Միջերկրականից ցած է՝ թէ ոչ. Պարսից ո՞ր թագաւորը անուանւեցաւ Աղասփիրոս ևլն. ևլն: Բայց աւելի օտարօտի է մի քանի կրօնուսոյցների և այն սովորութիւնը, որ իւրեանց դասերի հետ խառնում են և լեզուաբնական հետազօտութիւններ. յայտնի բան է, որ դժուարութիւնները պէտք է ղիւրացնել օրինակական դարձուածները հասարակաց շինել, բայց դորա հետ միասին որոնել և բառերի արմատները. կրօնի դասի հետ խառնել և բառազննութիւն, այնպէս և ուղղագրական նկատմունք, այդ բոլորովն անտեղի է մինչև անգամ ցաւալի հարցասէր հոգւոյ համար:

Իսկ ի՞նչ տեղ գործածել Աւետեայ երկրի և դորա նման ժամերայի գիտելիքը, որ ամենահարկաւորն է Աստուածաշնչի ուսման համար, նոքա պէտք է Աստուածաշնչի նշանաւոր տեղերը կարգալու ժամանակը օգնել. և թէ աշակերտը զիտէ թէ՛ այժմ իւր գործն է կրօնի գալոց դասերի պատրաստութիւնը, հապա նա միմեանց հետ չի շփոթել երկու գործերը. նա կը քանայ որոշել շինուածքի սեամբ տանիցը: Մենք խորհուրդ չենք տալ առանձին դասեր նշանակել Աստուածաշնչի աշխարհագրութեան համար, որովհետև այսպիսի դէպքերում նորա դասատուները առհասարակ աւելորդաբար անցուցանում են սահմանը. բայց ի կարեւոր իսկական նիւթից պարապում են և աւելորդներով, և դասատուութիւնը իւր կրօնական նշանակութիւնից դուրս գալով կորուսանում է Աստուածաշնչի ուսման յարգը: Այս պատճառաւ աւելի լաւ է մասն առ մասն բաժանել և իւրաքանչիւր պատմութեան

(*) Եղեւիա:

վերաբերեալը նկարագրել նորա դասատուութեան հետ. զոր. Եզրիպտոսը՝ Խորա-
յէլացւոց այն տեղից դուրս գալու պատ-
մութեան հետ. Քանանացւոց երկիրը նը-
կարագրել իբրեւ ներածութիւն Յեսու
Նաւեայ գրքին. Ալեքըն Պաղեստինը՝
Նոր Ատակարանը սկսելուց յառաջ և ըն-
Պաղեստինի այժմեան աւերակների մասին
որպիսի և իցէ դէպքում յիշիւ և վեր-
ջապէս ընդհանուր նկատողութիւն արա-
այդ կողմերի համար՝ Երուսաղէմի աւե-
րումը պատմելու ժամանակը։ Արբազան
պատմութիւնը ինքը առիթ է տալիս այս-
պիսի դասակարգութեան, որովհետեւ նո-
րա մէջ ևս վարդապետական յօդուածնե-
րին հետեւում է պատմականը, ապա աշ-
խարհագրականը և ըն- Ալեքըն ապա-
սի նկատողութեանց մեծ և կարեւոր մասը
թողնել պէտք է չորրորդ շրջանի համար,
այս ինքն ուսումնարանական դասատուութեան
վերջին երկու տարիների համար։

Դ. Չորրորդ շրջանի մէջ Աստուածա-
շնչից հաւաքածոյ փոքրիկ հատուածնե-
րի փոխանակ առաջարկվում է ամբողջ
Աստուածաշունչ գրքերի ընթերցումը,
եթէ ոչ այնպէս, որ իւրաքանչիւր զիրքը
անշուշտ լրիւ կարդացուի, գոնէ այնպէս՝
որ իւրաքանչիւր գրքից ստացուի նորա
ամբողջութեան մասին գիտելիք։ Այս
պատճառաւ աւելորդ չեն այս տեղ և այս
գրքերի ներածութիւնքը առանց յաւե-
լացնելու նոցա վերայ և զանազան ուսում-
նական ենթագրութիւններ. բայց ամենա-
կարեւորն է այս տեղ սահմանել ընթերց-
ւած գրքերը, որոշել նոցա մէջ եղած
գլխաւոր ճշմարտութիւնները երկրորդա-
կաններից, ցոյց տալ կապը և առհասա-

րակ աշակերտին ծանօթացնել գրքի ոգ-
ւոյն։ Ալեքընիչեալ կերպով իւրաքանչիւր
զիրքը կարդալուց զինի պարտաւոր է ա-
շակերտը ընթերցումը և միւս ի բաց թո-
ղուածները խորհրդածութեամբ և խրա-
տառութեամբ։ Ըստ այսմ երրորդ շրջանի
համար մեր յառաջագրած ամեն կանոն-
ները պէտք է կատարուին և չորրորդ շր-
ջանում, և այն՝ խիստ ճշգրտութեամբ.
բարձրագոյն պարզութեան և կարգաւո-
րութեան հետ միասին դասատուութիւնը
պէտք է լինի և այնպէս բազմակողմանի,
որպէս զի ապագայում կարողանայ աշա-
կերտը իւր կեա- քի ամեն անցքերը վարել
Աստուածաշնչի ճշմարտութեանց համե-
մատ և դիմել դէպ ի բարձրագոյն նպատա-
կը. ի հարկէ այս տեղ ամենևին անպատ-
շաճ է արագավազ ընթերցանութիւնը և
ցամաք ու սառն մեկնութիւնը։ Թող ին-
քը ուսուցիչը ոգևորուի Աստուածաշնչի
ոգևով, զգայ իւր սրբազան կոչումը վե-
րածելու երկխաներին դէպ ի մի նոր ա-
տիճան բարոյականութեան և առաջնոր-
դելու նրանց դէպ ի երկնից Արքայութիւն։

Բաց ի պատմական գրքերից, որոնցից
բոլոր Նոր Ատակարանքը և մեծ մասը ըն-
Ատակարանի հարկաւոր են ուսումնարա-
նում կարդալու համար, մանաւանդ յար-
մար են Սողոմոնեանքը, Սողոմոնե առաքելքը,
Յեսուայ, Սիւրբ, իսկ Նոր Ատակարանից
Տիգրան և Յակոբեան լիւրերը. սակայն այս
տեղ մեծ նշանակութիւն ունի նոյնպէս
ուսուցչի առանձին սէրը դէպ ի մի նոր որ
և իցէ զիրք, նա կգրաւէ նրանով իւր ա-
շակերտներին ևս։

Եթէ անբաւական կլինի ժամանակը վե-
րոյիչեալ կանոններով կարդալուն ամբողջ

գրքերը, պէտք է դարձնալ շարունակել հարկաւոր հատուածների ընտրութիւնը, ինչպէս եղել էր երրորդ շրջանում, միայն խիստ պահանջողութեամբ: Այս տեղ կարելի է առարկաները բաժանել ըստ եկեղեցական տարւոյ *), կամ ըստ տօնից. թէև այս կարգը բոլորովին արտաքին է, և հետեւաբար հեշտ կարող է եկեղեցական կարգ անուանելու յարմարութիւն ստանալ. ինքնակայ կարգը, որի նպատակն է կրօնական կարգաւորապէս զարգացումը, ամենայն դէպքերում համապատասխան է մանկավարժութեան. ինչ ինչ մասեր կարելի է թողնել երիտասարդի ինքնակրթութեանը, ուսումնարանից դուրս գալուց յետոյ. այնու ամենայնիւ շատ էլ չէ կարելի հաւատալ նրանց. փորձը ցոյց է տալիս, որ ուսումնարանի մէջ աշակերտի սովորածները շատ անգամ ապագայում մոռացվում են քան թէ կատարելագործվում . . . : Ուսումնարանից շուտով արձակվելու և զարգացած մարդ համարվելու միտքը աշակերտների վրայ աւելի հզօր կերպով է ներգործում քան թէ հոգեւոր և խրատները: Այլ թէ եկեղեցին և ուսումնարանը միացեալ զօրութիւնով չընդգիմագործեն աշխարհի աւերիչ ազդեցութեանը, այն ժամանակ մեր երիտասարդները չեն ունենալ դէպ ի կրօնը անձեղոհութիւն, և կբաւականանան կրօնի պահանջմանը արտաքին կերպով միմիայն յարմարութեամբ: Այժմ մեր մէջ ևս ան-

ցել է ուսումնարանից գալուց յետոյ եկեղեցական հրահանգաց արհամարհութիւնը իբրև մի հնացեալ բան, որը հարկաւոր է նորոգել այժմեայն ժամանակի մանկավարժական յառաջդիմութեան համապատասխանող փոխակերպութիւն տալով նորա դասատուութեանը, հեռի հին մեքենայական ձևերից: Աստուածաշնչի ընթերցմունքը, հոգեւոր երգերի և խրատական հատուածների ստեպ գործածութիւնը, եկեղեցւոյ թէ հին և թէ նոր պատմութիւնները, միայն առանց վիճարանութեան, աւելի օգտաւէտ են, քան թէ քրիստոնէական վարդապետութեան մշտնջենաւոր սառն կրկնողութիւնը: Մեր երիտասարդները լաւ պէտք է իմանան Աստուածաշունչը և կրօնը, ապա թէ ոչ մեր եկեղեցւոյ այժմեան շարժմունքը բարի վախճան չէ կարող ունենալ:

Թարգմանեաց

Աստուածաշունչի թարգմանեաց Մ. Պապարտարեանց

ՄԻ ՔԱՆԻ ԽՈՍԻ

ԻՄ ԱՐԵՎԱՅՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ.

«Արարտի», փետրուարի ամսաթիւթում տպած էր յայտարարութիւն չորս նորընծայ Աքեղաների ձեռնադրութեան մասին. այդ չորսի մէջ էի և ես: Աւարտելով այժմ քառասնօրեայ պատրաստութիւնը և արժանանալով մատուցանել առաջին սուրբ Պատարագը, կամենում եմ քանի մի խօսք ուղղել դէպ ի մեր ազգայինը:

Մարդս՝ նախ քան թէ կգործէ մի այնպիսի քայլ, որը ծանրակշիռ հետեւանք-

(*) Երևի հեղինակը «Եկեղեցական տարի» անուանել է Եկեղեցւոյ «աւուր պատշաճի», անւանեալ ընթերցուածոց և տօնից միանուագ շրջանը: